

43

4 EYLÛL

Halk evi reisliğine

Şehremini

İstanbul

SİVAS ‖ 31 Mayıs 1941 ‖ Sayı : 27 — 43 ‖ Fiatı : 10 Kuruş

Kâmil Matbaası — Sivas

Destan..

Aşık Süleyman :

Dinlen vasfedeyim dünya halinden,
Mevlâm vaz geçmez islâm kulundan,
Türkler korkmaz cefa ile ölümden,
Buyursunlar düşmanlara meydan var.

Alaman evvela kaynattı işi,
Ne yaptı, neyledi kırdı kirişi,
Dediki her daim alam yarışı,
Türkler diyor Alamana meydan var.

Dört, beş devlet hep ortadan kaldırdı,
kimin esir etti kimin öldürdü,
Harpçiliğini her tarafa bildirdi,
Türkler hazır buyursunlar meydan var.

Güzden hazır idik dedik dağlar kar,
Çalışmıyan adama bütün dünya dar,
Başımızda İnönü İsmetimiz var,
Biz hazırık düşmanlara meydan var.

kanlı kılıç elde eski Türkleriz,
El tetikte, göz nışanda bekleriz,
Son zamanda dört köşeyi bekleriz,
Gece, gündüz hazır olduk meydan var.

Fransıza kimse vermedi kuvvet,
İngiliz, Alaman'a bir büyük büğet,
İtalya mahvoldu, kalmadı takat,
Gece, gündüz düşmanlara meydan var.

Yunan küçük amma çataldır canı,
Rusya, Amerika dökmedi kanı,
Bulğar ateş olsa ne yapar yanı,
Türkler diyor : O Bulgara meydan var.

Japon ile, Çinin bitmedi işi,
Türklerde bulunur merdane kişi,
Türlerin biride, düşmanın beşi,
Gece gündüz düşmanlara meydan var.

Biz Türk isek bu vatandan geçmeyiz,
Düşman şeker verse, avu içmeziz,
And içeriz, adım geri kaçmayız,
Gece, gündüz her tarafa meydan var.

Akdenize, karadenize torpil döktüler.
Boğazlara büyük toplar çektiler,
Ordular üstüne bayrak dikdiler,
Çağrışır ordular hep meydan var.

Şu Sıvas'a bağlı Hocabey köyüm.
kendim iyi aşık, haraptır evim,
Dur düşman yerinde et kale önün,
Gece, gündüz hertarafa meydan var.

On senede vatan için çalıştım,
Süleymanım beylerinen gürüştün,
Busene de atelyeye alıştım,
Bende derim düşmanlara meydan var.

4 EYLÜL

SAYI: 27 — 43 30 - Mayıs 1941 YIL : 7

SIVAS HALKEVİNİN AYLIK KÜLTÜR DERGİSİDİR

Kuduran Dünya Karşısında Biz

Behram Altay

Bütün dünya savaş içinde.. boğulan, boğulana... Havada ölüm, toprakta ölüm, suda ölüm; hatta yatakda ölüm. Dünya nereye gidiyor ? Durulmak için uçuruma, aydınlanmak için karanlığa...

Eski dünya yeni dünyaya çarpacakmış; yeni dünya eski dünyayı kurtaracakmış...

Demire su vermişler çelik olmuş, çeliğe can katmışlar ifrit kesilmiş. İnsan oğlu ifritin ardında akrep gibi zehir akıtıyor... Bu zehrin akını hiçte tekin değil; Egemenliğin ta can evine dökülen bu zehir hemen öldürüyor. Vebadan, taundan, koleradan hepsinden daha fena...

Kulağımı İnönü'nde, Çanakkale' de yatan Mehmetçiğin toprağına koydum, dinledim : «Gök kubbenin, durgun toprağın nesi varsa gelsin, endişe etme, dedi zehrin karşılığı kandır. Ben Türk devletinin temelini kurarken ona kanımdan öz verdim, O kan benim kanımdır. Dünya bilirki benim kanıma «Türk kanı» derler. Bak tepende dalgalanan bayrağa, O, benim kanımın rengidir.

Gök yere inse, yer göke çıksa, benim kanımı taşıyan bayrak yerinden oynamaz.

Savaşın üstünlüğünü motorda ve çelikte arayanlar kanlarına güvenemiyenlerdir. Yeterki dünya bizim kanımıza dokunmasın, o, kandan fışkıracak alev dünyayı alt, üst etmeye kafi gelsin.»

Mehmetçiğin karşısında eğilirken bayrağın dalgasına, yurdun sınırlarına daldım. Sonra devletimin içine baktım, temelinden daha sağlam, üstüne el koydum içinden daha temiz daha pak... Ulusun kalbini yokladım, devlet kadar dürüst, ulusun kanına baktım devlet gibi lekesiz.

Korkmıyoruz, imanımız Tanrıya, güvenimiz kana, Evet korkmıyoruz.

Mehmetçik böyle diyor, bizde ayni şeyi söyliyoruz.

Endişesiz, heyecansız, musterih bekliyoruz.

(Devamı Onbeşıncı Sayfada)

Bahar Şenlikleri

Yazan : Vehbi Cem Aşkun

Bahar, sevimli bir mevsimdir. Bütün canlılar bu mevsimde uyanır. Kışın dondurucu soğukları tabiatı uyutur. Çıplak ağaçların, yapraksız dallarında kuş cıvıltıları yerine, rüzgâr uğuldar...

Kış, Anadolu halkı için bir dinlenme mevsimidir. Çünki Anadolu halkının başlıca meşgalesi ziraattır. Bu ise ancak üç mevsime inhisar eder. İkisinde hazırlanan toprak, üçüncüsünde gereken mahsulu verir. Tabii bu müddet zarfında ziraatla uğraşanlar iş başındadır...

Sivas'ın kışı uzundur. Bu itibarla herkes bahardan hazırlığını yapmağa başlar. Tam kış çattımı artık her taraf kapanmıştır. İşsiz kalan halk muhtelif eğlencelerle uzun kış aylarını geçirmeğe çalışır.

Bahar haçın suya atılması ve bir de « Cemrelerin suya düşmesiyle başlar. » Artık sayılı günler, hatırı sayılır soğuklariyle gelir gelir geçer. Nihayet ortalık ısınır, ağaçlar yapraklanır. Halk yavaş yavaş baharın güzelliklerinden faydalanma çarelerine baş vurur. Yalnız şunu unutmuyalımki, bahardan en çok bayanlar istifada eder.

Merzifonda baharın ilk şenliğini „çiğdeme" gitme teşkil eder. Sivas' ta ise „baca pilavu" vardır. Gerçi bugün yapılmıyorsada, şu mevsimde damların üzeri iç çekecek kadar güzeldir. Bahçesi bulunmuyanlara tavsiye ederim komşunun yeşil damını kaçırmayın. Pilâv yerine çay daha münasip olur.

Bahar şenlikleri sırayla yekdiğerini takip ederler. Bütün ağaçlar yapraklanıp, kırlar zümrüt elbiselerine renk renk çiçeklerini takınca «eğrilce, sıçancık» gelir çatar. Eğrilcede kırlara çıkmıyanların eğer gebeyse çocuğu sakat doğar. O gün hem kıra çıkmalı, hem de münasip bir yere fasulye ekmelidir. Yolcuya gelecek sakatlık fasulyaya gelir. Sıçancıkta kıra çıkmıyanınsa senesine kadar evini sıçanlar talan eder...

Bunlar hep kıra çıkmıya vesiledir. Bilhassa eski zamanlarda, kadınlarımız hamama bile çıkamazlardı. Dört duvar kadın için halk edilmişti. İşte bu geri günlerde kadınlar için eğrilce, sıçancık birer hürriyet güniydi. O gün yemekler yapılır, kavurgalar kavrulur, semaverler alınır. Tekke önüne gidilirdi. Burada tefler çalınır türlü türlü oyunlar oynanırdı. Bilhassa «papuç çitme» meşhurdur. Merzifonda da «Halilli» denilen ve kızlar tarafından oynanan bir kır oyunu çok revaçtadır.

Hasılı her yerin kendine mahsus

eğlenceleri vardır. Bunların başında türküler ve halaylar gelir.

Bahar yalnız şehirlerde değil, köylerde de kutlanır. Şimdi size Sıvasımızın «Hafik — Koçasar» denilen kazasına ait bir türkünün güftesini sunacağım. Bunun bestesi çok basit olmakla beraber, fazla oynaktır. Davul, zurna ile çalınan bunların bulunmadığı yerlerde oyuncular tarafından söylenen bu türkünün oyunuda hoştur. Elele tutup birbirine sokulan oyuncular yarım daire teşkil ettikten sonra bir dairenin içine' bir dışına çıkmak ayní zamanda daire dahilinde dönmek suretiyle de hareket ederek yere hızla vururlar. Yorulana kadar devam eden bu oyun temamen bahar mevsimine aittir. Bunu şehirli ve köylü bilir çünkü millidir. Bununla beraber düğünlerde de oynanmaktadır :

Kaynar kara gözlü pınar
Kaynadıkça yaz geliyor
Dayansın çenber başı
Yol versin köprüler başı
Gelininen kız geliyor
Bölük bölük kız geliyor.

Mar elmayı, mor elmayı
Kulaç kolların yad olmuş
Sarılmayı, örülmeyi
Siyah zülfün tel tel olmuş
Taranmayı örülmeyi.

Bir ok attın var al getir.
Ayvalıktan ;nar al getir
Ellenmedik ağaçlardan
Çiğitsiz meyvalar getir.

Helvam edin karıştırın
Tabaklara bölüştürün
Kızlar yesin canım için.

Eşin eşin derin olsun
Sular serpin serin olsun
Yar üstüme imam olsun
Okusunda hoca olsun.

Bahar şenliklerinin meşhur bir günü de «Ruzu hızır» [1] dır. Merzifonda bu güne, (Kuzu günü) denir. O gün erkeklerde kırlara çıkar, mutlak kuzuyu yerler. Hatta yağmur yağar, kırlara çıkmak imkânsızlaşırsa evlerde oturulur. Ut, keman refakatinde şarkılar, türküler söylenir. Geç vakta kadar felekten bir gün çalınmış olur.

Eskiden bnna okullar da katılırdı. Sonradan okullar için «5 Mayıs» kabul edildi. Bu gün de «1 mayıs» bahar bayramıyle umumileştirildi. Fakat halk yine kendince ananevî bir kıymet taşıyan günlere rağbet etmektedir.

[1] Eğrilce

Kuvvetli Cemiyet Mefhumu

Dr. Sırrı Alıçlı

Memleketin içinde bulunduğu bu buhranlı günlerde birbirimizi iyi anlamak ve bu anlayıştaki samimiyetimize inanarak birbirimizi daha iyi sevmek ve bu sevgi ile Türk vatanı üzerinde daima tek bir kuvvet olarak yaşamak mecburiyetinde olduğumuzu hiç birimiz inkâr edemeyiz. Kuvvetli bir Türk cemiyeti bu kuvveti idrak etmekle mümkindir. Her şeyden evvel ferd ve cnmiyet münasebetlerini iyi kavramamız lazımdır. Bu lazımeye ne kadar riayet eylersek Türk cemiyetini o nisbette kuyvetlendirmiş. oluruz. Ben burada ferd ve cemiyet mevzuunu münakaşa edecek değilim. Yalnız şurasını tebarüz ettirmek isterimki bizde ferd, cemiyet ve şahsiyet mefhumlerını gereği gibi anlamış olanlarımız pek çok değildir.

Benliğimizı idare eden üç mühim unsur vardırki şuur, şuur altı, şuur harici yani inconcient'dir. Şuurumuz benliğimizi idrak ettiğimiz zamandan itibaren içtimaî muhitin tesirlerine ; bilğinin inzimamiyle iyi ve kötüyü tefrik edebilecek hadise ve vakıaları normal çerçeveler içinde mukayese edebilecek ihtisasatın yeridirki bu, temamen mükteseptir. Şuur altı bir dağarcıktır. Oraya gelen her şey gelişi güzei ve karma karışık bir şekilde doldurulur ve ta doğduğumuz günden itibaren başlıyan bir faaliyete maliktirki burada aile ocağının, ana terbiyesinin, muhitin bir takım yersiz, ferd için olduğu kadar cemiyet içinde zararlı bir çok faaliyetler sıkışır. Buda mükteseptir ve daima şuur ile tam bir mücadele halindedir. Zira : şuur bu şuur altı faaliyetin mühim bir baskısıdır. Şuur altında bir takım faaliyetler vardırki nizam, disiplin, içtimai veya ferdî ahlâk dinlemez. Arsız bir çocuk gibidir. Daima ihtilâle, daima şurişe merkezdir diye biliriz. Şuur harici faaliyyet ise temamen irsidir. Burada ne muhit ne ferdin şahsiyeti değil cedden irsen intikal etmiş bir takım hassarlar yer bulurlar.

Ferd ne kadar fazla şuuruna bağlı ve şuur iradesini kullanırsa kendisini o nisbette gemlemiş olur. Bu gibi benliklerde daima cemiyet ahlâkının müsbet ve faydalı icapları inkişaf eder. Binanaleyh böyle ferdler temamen cemiyyetin öz malıdır. Ve iyi birer vatanperverdirler. Şuur altı ise daima ferdiyyeti teşvik eden şahsi ferdî ihtiraslara mağlup etmeye çalışan ve hatta, kötü olduğu kadar (asacilar) diyebileceğimiz hadise ve vakıaları kendi ihtirasına alet ederek çalışan bir iç faalliyetimizdir, bir

mefistodur. Cemiyet nizamını, disiplinini tetkik ederken bu iki mühim noktanın gözden kaçırılmaması zaruridir. Bundan şu manayı çıkara bilirizki ferdi ihtiraslar muhitin, aile terbiyesinin mahsulidir. Ve şuuraltı faaliyetine bağlıdırlar. O halde zararlı olan bu faaliyeti zararsız hale sokmak için ferdin kendi şahsiyetini, kendi izzeti nefsi ile içtimaî ve millî şeref ve haysiyetile daima mücadele halinde çalışmak icap eder. irade ahlâk gibi şuuri faaliyetleri, ilim ve telkin gibi kuvvetli mücadele unsurları ile birlikte yaşatmağa çalışmak lazımdır. En basit en cahil muhitlerde birer inci gibi yetişen kuvvetli şahsiyetlerde şuur harici olan irsiyetin tesirini aramak yerinde olur. Bu hal bize çok iptidaî şartlar altında yetişmiş dahî ve inkılâpçıların nasıl yetişmiş olduklarınıda izah eder.

Ferdi ve ona yetişmesinde müessir olan amilleri kısaca anlattıkdan sonra asıl maksada geçelim :

Mademki şuuraltının süzülmesi, terbiye edilmesi ve şuuraltındaki gayri içtimaî olan ferdi ihtirasları faydalı bir şekle sokabilmek için müktesep olan ve içtimaî ahlâkı realize edebilecek bulunan şuur faaliyyetini kuvvetlendirmek lazımdır. O halde bunun ne şekilde yapılabileceğini düşünmemiz icap eder. Şu satırları okuyan her ferd kendi kendinin vicdanî ve maşeri bir muhasebesini yapmağa çalışırsa orada bir takım gayri içtimaî faaliyetleri görür ve kendi kendini tenkit edebilir. Bu muhasebe neticesinde şunları bula biliriz. Bundan gündelik hayatımızdá, çalışmalarımızda bize en büyük telkini kendi his ve fikirlerimiz, şahsi düşüncelerimiz yapıyor. Bu telekki ile temamen infiratcı, temamen ferdî sahade kalmış bulunuruz. Başkalarının his ve hareketlerini tenkit ederken hareket noktamız birçok kerre hiç bir makul ve kati sebebebe istinat etmeden şahsî ve afakî fikirlerimizdir. Hâdise ve vak'aları daima bir çeşit gözlükle görürüz.

Halbuki bu tek ve yeknesak görüş daima ihatasızlığın, hamlığın bizzat keudisidir. Tefekkür ve mülâhazalarımızda şumul ve elâstikiyyet ne kadar artarsa varacağımız neticeler o nisbette gayri ferdî ve o nisbette içtimaî olur. Zira : ferdiyet ile içtimaî şahsiyyeti ayırmış oluruz. Bu iki vak'ayı ayırmak hususunda ne kadar isabet olursa cemiyyet vecibelerini yapmak hususunda o nisbette daha canlı, daha dinamik oluruz. İzah edelim : ferdiyyet daima teki ve kendi içine çekilmiş bir aczi, bir kültürsüzlüğü ifade eder. İçtimaî şahsiyyet ise cemiyyet, nizam, ahlâk, disiplin ve kaidelerini iyi anlamış ve kavramış ve prensipleri mukayese edebilmiş bir aklın, bir müfekkirenin teşahhus etmiş içtimaî bir varlık ifadesidir. Ferdiyyette daima muhafazakârlık, hodbinlik ve hodgâmlık galiptir. Şahsiyyette ise daima iyiyi kemâli, doğruyu aramak için cemiyet süzgecini kullanan bir hareket telekkisi vardır. Ferdiyet daima kendi şahsî alemini, şahsiyyet ise çerçevelenmiş kaideleşmiş bir mefhumu temsil eder.

İşte bu sebepten dolayıdırki re-

aliteyi; ferdî varlığın tatmini manasına almak çok hatalı ve tehlikelidir. Halbuki içtimai realitenin bir cemiyet ahlâkı nizamını kurmak olduğunu unutmamalıdır. Bunun için fikirlerimizde disiplin, intizam, ihata ve elastikiyet ne kadar lazım ve zaruri ise ayni şeyleri gündelik yaşayışımızdada tesis etmek lazımdır. Dar görüş, basık düşünüş bir bakımada umumi kültürsüzlük manasınada gelebilirki. Bu bir cemiyetin yıkılması, bozulması demektir. Tarihimizde ve hatta yakın mazimizde bunların bir çok misallerini görebiliriz.

Buna mukabil her hadise ve vakıayı olduğu gibi görerek milli mefhum, çerçevesi içinde mütalea etmek gerektir. Bütün görüş düşünüş, seziş ve his edişi müşterek olan bir cemiyetin bir tek vücut halinde ayakta durmasını şöyle bir düşünürsek bunun ifade ettiği enerjik hali anlamak kolaylaşır.

Bu itibarla işlerimizde ve çalışmalarımızda ferdi kalmanın mahsulu olan tenbelliği ve kolay tarafları tutmağı, işin sathî tarafını iltizam etmeği bir tarafa bırakarak sosyal olmanın ifadesi olan en doğruyu en ağırı ve gösterişsiz olanını tercih etmek icap eder. Bilgiyi, kültürü bir cemiyet ilmi olarak almak ve onu ferdi ihtirası tatmin edecek bir vasıta olarak kullanmamak milli sosyeteyi kuvvetlendirmek vazifesi ile tavzif edilmiş olan her vatadaş için şarttır. Hûlasa iyi bir vatandaş büyük Atamızın dediği gibi daima iyiyi, daima ve daima güzeli bulmak amacını güdendir Ve yine iyi bir vatandaş kemalı ve olgunluğu cemiyet için, ve milli varlık için çalışmakta bulandır. Hislerimiz, sezişlerimiz ve düşüncelerimiz yalnız şu noktada toplanmalıdır. Ferd için değil Türk milleti için çalışacağız ve onun için yaşıyoruz.

Neslimin Şarkısı

FERİD RAĞIP

Acep taşan bir nehir neler yapmaz bu hızda
Asırlara can veren temiz damarımızda,
Elem, keder ve hüzün, marazîlik ne arar
Bu mecrada erkekce taşan, coşan bir kan var.

Böyle bir neslin başı nasıl göklere değmez,
Sorarım hangi âsi baş verip, boyun eğmez
Görelim hangi hâil yoldan çevirir bizi
Tutuşan bir imanla yuğurduk azmimizi,

Biz hiç bir gün guruptan kalkıp ilhâm almadık,
Süzgün gözlerimizle hülyalara dalmadık.
Kalbimize ne bir yas, ne bir karanlık doldu,
Mefkûremiz zulmeti parçalayan nur oldu.

Bizim inziva değil, cemiyettir yerimiz,
Yalnız bu aşk uğrunda çarpıyor kalplerimiz.
Ne bir baş belâsına, ne de ferde taparız,
«Ortada ben, sen, O yok... cemiyet var, biz varız.»

Yardıma Koşalım

Yazan : Edibe Aşkun

Umumî harpte, İstiklâl harbinde kapu arkasında kalan asker ailelerinin neler çekdiklerini ve ekserisinin gözler yaşartan acıklı birer roman hikâye mevzu'u olduğunu hepimiz biliyoruz. Artık bu acıklı günleri hatırlatan romanler, hikâyeler hepimizin üzerinde fena tesir bırakmış olacakki her gün birçok vatandaşların asker ailelerine yardımını duyuyor, ve seviniyoruz. Şunu pek iyi bilmeliyizki bu yardıma ne versek azdır. Türkiye toprakları üzerinde esen temiz havayı bizlere yutturmak ve düşmana koklatmamak azminde çalışanlarımızı düşünmeliyiz. Askerlerimiz cephede çarpışırken onları gecesini gündüze katarak gözyaşları içinde yolunu bekliyen asker ailelerimiz, bir taraftan da parasızlık içinde kıvranmasınlar.

Biz onlara bakalımki cephede Ata'sının hızıyla ilerliyen askerlerimiz bütün gayretini sarfederken; birde geriyi düşünmesin. Yardım cemiyeti Bayan Mevhibe İnönü'ün yüksek himayelerinde toplanmıştır.

Bu Asker ailelerine yardım koluna aza olamıyan Türk kadınları fiilen gösterilecek yardım cemiyetlerinde seve, seve ve özenerek çalışmaktadırlar. Bugün türk kadını ordunun ambarını doldurmakta, sıhhiye depolarında çalışmakta ve hemşire kurslarına devam etmektedir. Bayan Mevhibe İnönü'ün himayesinde bulunan yardım sevenler cemiyeti Türk kadınlarını yardıma davet ediyor. Bir harp zuhurunda bize iş yokmu diyen Türk kadınları sırası gelmişken çalışacağı sahada filen göstereceği yadımdan çekinmemeli. Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için değilmiyiz ? Bunu idrak eden Türk kadınlarımız elinden geldiği kadar bu yardıma koşmalı, nekadar emek verse yine az yaptım demeli, elele vererek çalışmalıyızki rahat ve şen günler görelim.

Süngüm..

Ben akından akına koşan şanlı bir Türküm,
Savaşları kazanmış; elimdeki bu süngüm.

Ta Asyanın bağrından akın etmiş bir kolum,
Üç yanında deniz var, cennettir Anadolum.

Sorunuz tarihlere hangi büyük bir ordu,
Korkmadan, ürpermeden süngüme karşı durdu.

Yurduma göz dikenin çıkarırım gözünü,
Ben değil, süngüm söyler, düşmana son sözünü.

Geçit vermez bir dağım, zaferlerin sesiyim,
Vatan sınırlarının süngümle bekçisiyim.

Ta Asya'nın bağrından akın etmiş bir kolum;
Yurduma saldırana mezardır Anadolum!.

FİKRİ AKDAĞ

Nasıl Devletiz

Eyiliğe dostuz, kemliğe düşman
Ne hile biliriz, ne yalan dolan
Söz verip dönmedik biz hiçbir zaman
Dünyaya gelmedi Türkten mert olan
Tarihde, benzersiz eşşiz milletiz
Doğupta ölmiyen tek bir devletiz

Ne gönül esirgedik temizden, aktan
Ne de yüz çevirdik doğrudan, haktan
Her dem ayırt ettik mundarı paktan
Garbe biz götütdük ışığı şarktan
Ünü gök kubbeyi saran milletiz
Yıldızı sönmeyen tek bir devletiz

Yüce dağlar yastık, enginler aştık
Üç kıtada adım adım dolaştık
Ateşlere yandık, kana bulaştık
Türklük muradına mutlak ulaştık
Her dilediğini yapan milletiz
Tarihte benzersiz eşsiz devletiz

Savaştan savaşa koştuk durmadan
Cengi farksız bulduk düğün kurmadan
Yar haberin aldık, telli turnadan
Demişki vurmayın, düşman vurmadan
Biz kadını erkek olan milletiz
Doğubda ölmeyen tek bir devletiz

Örgeevren derki, gönlüm ırakta
Ulu tanrım koyma Türkü fırakta
Tunanın hasreti yansın fıratta
Sevim var yiğitler koşturan atta
Biz atı avradı seven milletiz
İnsanlık başına konmuş devletiz

Süreyya Ozan (Bitlis Mebusu)

Saat Çalarken

Yürüdü Cangiz, Timur, Hakanlar sıra sıra
Attilâ sesleniyor bak haykıra haykıra
Tuna deli akıyor, Akdeniz kuduruyor
Dalgalar şaha kalkmış sahillere vuruyor.
Türkün olan her kale gösteriyor burcunu
Silelim kılıncların pas bağlayan ucunu.

Ey, İnönü, İnönü! ey, Atamın sağ kolu!
Kalplerde yaratmanın, yenmenin hazzı dolu?
Dumlu mehmetçiğinin oğlu, kardeşi biziz
Atatürkün nur saçan sönmez ateşi biziz!
Eğilmek yok bu yolda kurşun devirmedikçe...
Ve geriye dönmek yok murada ermedikç!

Yol açarız tarihe her ufku döğe döğe
Öl! lâyık ólmak için Atatürke, Türklüğe!

Tarihi yâdetmektir her yeni savaş, zafer
Ey, emsalsız Mehmetçik! haydı kendini göster.
Yaşanmaz pinekleyip kabına çekilerek
Türküz; medeniyeti yine kurtarmak gerek..

Ey Atam, ey şehitler; rahat rahat uyuyun
Her adımımızda bir, zafer sesini duyun...

Osman Attilâ

Balta

Yazan : Kerim Yunt

Balta bir aleti savletdir. Tek elle olduğu gibi saldırışın hızına göre iki elle de kullanılır. Hücum alanı insanlardan odunlara kadar uzar.

Kılıç kınını kesmez. Fakat sapı ağaçtan olan balta, değil sapı kendine veren ağacı o, ağacın bulunduğu bütün ormanları lodos yiyen kar yıgını gibi eritir.

İki yoktan bir var, İki acıdan bir tatlı olabilmesi kaideyi bozmaz. İşte kaide meydanda. İki zalimden bir zulüm murabbaı, daha döğülürse mik'abı hasıl olur. Baltada aynen böyle . . . Ağaç demiri eritir; demir, agacı keser. Bunun ikisini birleştirip bir melez soy meydana çıkarıyoruz. Lâkin vay demirin vay baltanın haline . . . Bu haydutlar karşısında kolaysa demir erimesin, ağaç devrilmesin.

Uslu eşekle asıl kısrağı çifleştirerek yarattığımız katır çifteli, hain, hilekâr her hususda tehlikeli bir mahluk olduğu gibi baltada öyledir.

Lâkin her tehlikeli mahluk faydasız da olmaz ya . . . Katır nasıl kanaatkâr, daglar taşlar arasında yürür, yüke dayanırsa baltada iyi ellerde az çok haydutluğundan vaz geçip uslanır. Hatta deyebilirimki bu kudurgan âlet erbabının elinde nişterleşip yarelere deva bile olur. Bundan ötürü baltaya sap olamıyanların haline acınır.

Nede olsa balta tehlikeli nesnedir. Oduncuların elinde agaçları; eski ulusların elinde düşmanları, cellatların elinde insanları yıldıran balta; en tehlikeli işi Baltacı Mehmet paşayla Deli petro'nun karısı Katarina arasında yapmışdır. Baltacının muzafferiyeti kendi bindigi dalı baltalamakdan başka bir şey olamadı.

Baltayı agaca, taşa insana vurmakdan daha belalısı „ baltayı taşa vurmaktır.„ bunun asıl tuhafı şuki bu bela ekseriya ortada taş elde balta olmadan zuhur eder. Baltaların bir çok nevileri vardır. Bazıları beyin tarlasında çimlenen fikirleri baltalamak için kullanılır; bazı baltalar da yalnız cansız maddelerden değil insanlardan olur. Bunlar „bir balta oldumu„ artık yakayı kurtaramazsın.

Oduncunun baltası, balcının da bal tası varmış. Bilmem hangisine malik olmayı istersiniz . . . Eğer bunları beğenmiyorsanız, İbrahimin putları devirdiği baltayı da sizlere sunuyorum fakat çam devirmemek üzre.

BİZİM Antolojimiz No : 9

Anadolu Yazıcılarını TANIYALIM

YAZAN *O. Attilâ*

MAHİR TÜRKKAN

Hayatı :

1320 de Afyonda doğan Mâhir Türkkan, Afyonun yetiştirdiği son nesil şairlerinden biridir. İlk tahsilini Afyon Gedik Ahmet Paşa ilkokulunda, orta tahsilini Afyon İdadisinde ve Konya muallim mektebinde yapmıştır.

10 sene Afyon merkez ve mülhakatında öğretmenlik yaptıkdan sonra Ünüversite Orta tedrisat muallimliği imtehanını vererek orta tedrisata geçmiştir. Önce Afyon Lisesinde Türkçe hocasiydi şimdi de Nazilli orta okulunda Türkçe öğretmenidir. Evlidir, bir çocuğu vardır.

Matbuata çıkışı :

Mâhir Türkkan'ın ilk yazısı Afyon (Haber) gazetesinde çıkan bir hikâyedir. Şiirlerini ise ekseriyetle (Taşpınar) dergisinde neşretmiş; (Kocatepe) gazetesinde de yazmıştır. Mâhir Türkkan, dedesinin yazma (cönk) ünün tesiri altında kalan ilk şiirlerini neşretmiştir. O zamanlar Afyon İdadî Müdürü olan şair Salih Zeki Aktay'ın çok beyendiği ve fakat Rıza Tevfiğin tesirini gördüğü şu nefis şiir bunlar arasındadır :

Ey Gönül

Güzeller yurdundan derdiğim gülü,
Kalbime bir çelenk ynptın, ey gönül!
Gençlik çağının öttü bülbülü,
Buna da bir âhenk kttın, ey, gönül!

Bir zaman heva-ü hevese uçtun,
Gökte bulutları delen bir kuştun:
Kırıldı kanadın yerlere düştün,
Bundan da bir nebze tattın, ey gönül!

Kaderden ansızın yedin tekmeyi,
Hayatta öğrendin çile çekmeyi,
Saadet denilen o mevhum tekneyi
Deryâda bir pula sattın, ey gönül!

Güzele geçmiyor gönlünün nazı,
Abâyı rindi gey geçirdin yazı,
Hayâli yâr ile çaldığın sazı
Şimdi bir köşeye attın, ey gönül!

Kısmet danesini gurbette buldun,
Kenan ellerinde bir «Yusuf» olduu!
Evvelce ne idin, şimdi ne oldun?
Hasretle bağrını yaktın, ey gönül!

İlk şiirlerinde bu kadar muvaffak olan içli şairimiz, şiirlerini yazarken titiz olduğu kadar neşretmekte de acul değildir. İşte bunun için Mâhir Türkkan diğer şairler gibi birden parlıyamamıştır.

ŞAHSİYETİ :

Şair, edebî zevkini nereden aldığını şöyle anlatıyor :

„ İlk edebî zevki dedemin yazma (Cönk) ünden aldım. Okul sıralarında iken bu yazmą cönk elimden düşmezdi. Karacaoğlan, Âşık Ömer, Dertli, Gevherî, Türâbî, Deli Bekir (Harâbî) Dehşetî gibi halk şairlerinin koşma, semaî ve deyişleri hafızamda renkli bir çağlıyan, akışıyle çağlar dururdu. „ Daha ozaman bunlardan bir çoğunu ezber etmiştim.„ diyor.

Eski (Nur) mecmuası sahibi Afyon Lisesi Türkçe öğretmeni hocamız Ahmet Sami Onur'un mütareke senelerinde açmış olduğu kütüphaneye memur olan şairimiz; mahfili edebî haline gelen bu kütüphanede şair Salih Zeki Aktay, Namdar Rahmi, Tahir ve Vehbi Çizmecioğlu gibi üstadların münakaşalarına alâka gösterirdi, bunun da biraz tesiri olduğunu anlatmaktadır .

Halk dehâsına inanan halk çocuğu, şiirlerinde lirizmi her zaman muhafaza etmiştir. (Taşpınar) da çıkan şiirleri Karacoğlan kadar samimî ve liriktir. Kahraman Afyonun güzide şairi Mâhir Türkkan, san'at telâkkisini şöyle izah ediyor :

«Şiirin hiçbir cereyanın ve ekolün tesiri altında kalmadan yazılmasına taraftarım. Bence şair, yabancı iklimlerin tesiri altında kalmadan, yalnız kendi ikliminde yaşayan ve bunu aksettirebilen adamdır. Şiirin ilhamını ancak millî bünyeden alması lâzımdır; gayrimillî ve kozmopolit motifler taşıyan mısralar, millî şiir hududu içine giremezler.. „

Millî san'atımızı inanlı Türk çocuklarının yaratacağına inanan Mâhir Türkkan şiirin nasıl ve ne şekilde olması üzerindeki düşüncelerini yukarıda izah etti.

Biz burada bir şeye işaret etmek lüzûmunu hissediyoruz : Mâhir Türkkan çok az yazıyor, veyahut yazıyor neşretmiyor. Millî san'at dâvâmızın bu gönüllü yolcusundan, şiirimizin mutlak bir buhran geçirdiği bu devirde, çatlak dudaklarımızı ıslatmasını isteyoruz. Nazilli ovasından gönül türkülerini, tabiat ve yurd senfonilerini, zafer ve inkilâp marşlarını bekliyoruz..

İçli şairimizin bu içten gelen isteğimizi hoş görmesini dileriz.

Mâhir Türkkan'dan lirik parçalar vermek çok eyi olacaktı. Neyazıkki sütunlarımız buna imkân vermemektedir :

Gönlümde Sükûn

Hülyam engin bir deniz,
Gönlüm kırık bir gemi.
Ne ufuk var, ne de iz
Yok bir ümit meltemi.

İçimde akan dere,
Çağladı hep boş yere,
Ağrımın ere ere
Yaklaşıyor son demi.

Bindim ülkü yatına,
Erdim sükûn katına,
Hırçın gönül atına
Taktım artık son gemi.

Cidden olgun bir şair olan Mâhir Türkkan'ın güzel şiirlerinden birini daha buraya kaydetmeden geçemiyeceğim : (Şiirleri gibi nefis olan nesirlerinden örnek veremediğimizden özür dileriz.)

Dereler

Namdar Rahmi Karatay'a

Dumanlı dağlara yeşil ün salıp,
Bir kumsal beşikten doğan dereler!
Çemeni, çiceği koynuna alıp,
Baharın aşkıyle dolan dereler!

Bazan girdaplaşır görünmez dibi.
Bazı çağlıyandır coşkundur kalbi,
Yeisle, mihnetle bunalmış gibi,
İçini kemirip oyan dereler!

Yeşilin dileği gelince akla,
Ömrünü tüketti su taşımakla.
Hırsıyle köpürmüş selden tırnakla
Dağları, taşları yolan dereler!

Çoraklı yollarda paslanır gider;
Dağların böğrüne yaslanır gider.
Sonunda durulur uslanır gider.
O çılgın sevdaya doyan dereler!

Ne coşkun akmada, ne köpürmede,
Mecali kalmadı artık git gide.
Ey onmaz derdiyle âh ede, ede
Yatağı kuruyup solan dereler!.

Çınarım Devrildi

— Dünyanın ağladığına —

Yapraklar bile düşmeden,
Taze çınarım devrildi.
Sararmadan çayır çimen
Taze çınarım devrildi,
Nazlı civanım serildi.
Bu güz, içime köz oldu.
(Yarelerim göz, göz oldu.)
Akdı gitti bir öz oldu.
Taze çınarım devrildi,
Nazlı civanım serildi.
Ay tutuldu işaretmiş,
Kara geymek felaketmiş,
Düşman bile tasa etmiş,
Taze çınarım devrildi,
Nazlı civanım serildi.
Gökten yere yıldız düştü,
Yerden göke çınar üştü,
Ne vuruştu ne döğüştü,
Taze çınarım devrildi,
Nazlı civanım serildi.
Boyu göğe ulaşırdı,
Gölgesi varlık taşırdı,
Kara yelle savaşırdı,
Taze çınarım devrildi,
Nazlı civanım serildi.
Gecelerde kahramandı,
Gündüzlerde bir çobandı,
Yandı yüreğim. yandı..
Taze çınarım devrildi,
Nazlı civanım serildi
Yaprakları ayna idi
Çinar altı dünya idi,
Sevilecek çağda idi,
Taze çınarım devrildi,
Nazlı civanım serildi,
Gövdesine yaslanırdım,
Ayrı düşsem hırslanırdım,
Onu görüp uslanırdım,
Taze çınarım devrildi,
Nazlı civanım serildi.

KERİM YUND

Gelecek Asır

— I —

Müminin amentüye
İnandığı gibi
İnan;
Dünya kurulalıdanberi
Mustariptir
İnsan..
Füzûlî, Bakî, Naf'i, Nedim
Hep bugünleri
Andı;
Mecnun, Leylânın
Kerem, Aslının
uğruna
Bu dertle
Yandı.
Sen de ağla,
Hakkındır ağlarsın.
Sen de, senden evelkiler gibi
Boşuna çağlarsın
Çağla...
Sözümü tut,
Gel bir parça hayali
Unut..
Gelenin yenidir adı
Yalnız
Sadece yeni;
Unutma ki dostum
Aratır
Gelen
Gideni...
Kim bilir,
Belki gelecek Asır;
Eskisinden daha körü
Bir hayatı
Yansıtır..
Belki de dediğin
Gibi olur..
Fakat, sanmaki
İnsan
Üzüntüden kurtulur.
Hayat uzun..
Çok uzun
Bir intizardır;
Doğan günlerin ardında
Doğacak
Dertler
Vardır...

— II —

Gelecek asrın gözelliği..
Çok güzel
Romantik bir
Düşünce.
Gelecek asrın güzelliği..
Bunu anlarsın
Azıcık maziye
Dönünce.
Bekle, gelmiyecek..
Gelse de görmiyecek
Olduğun
Baharı;
Bekle, yirminci asrın
Romantik
Bahtiyarı...
Hayat, durmaz
Akar
Yürür..
İnsan, doğar
Yaşar
Ölür,
Hayat, bir gündüz.
Bir gece..
İnsan, baştan başa hayal
Baştan Başa
Düşünce.
Sözümü tut,
Gel artık hayali unut..
Dün acı, yarın
Tatlı bir masal..
Hayali bırak
Bugüne
Gerçeğe, dal...

Vehbi Cem Aşkun

GÖRÜŞLER (ADANA) S. 33 Mart 1941

Görüşlerin bu sayısında Vahit Birken Resim sergisi eser ve tenkit başlı yazısında sanatkârın eser vermekte titiz davranması icap ettiğini tenkitlere « sen bilmiyorsun » şeklinde verilecek cevabın tenkidi kabul etmek demek-olduğunu ifade etmekde ve tenkitlere sözün değil eserin cevap vermesi lâzım olduğunu yazmaktadır. Anadolunun ilk tarihi devirlerine giriş makalesinde Osman Sumer Anadoluda ve Trakyada yapılan hafriyattan ve Anadolunun bütün medeniyetlerden daha evvel yazılı eserler verdiğinden bahsetmektedir.

Bunlardan başka Trahom ve Neticeleri adlı devamlı bir tıbbi yazı Ramazan Oğulları türbesi adlı bir tetkik ; Demir Ali adlı bir hikâye ve Cemal Oguz Öcal'ın folklor denemeleri adlı devamlı bir yazısile halkevindeki zehirli kucak piyesi temsîli dolayisile bir tenkit yazısı ve bir kaç tane şiir vardır.

GEDİZ (Manisa) S. 48 Nisan 1941

Gediz bu sayısile dört yaşını bitirmiş bulunmaktadır. Daha faydalı neşriyatla uzun ömürlü olmasını dileriz. Bu sayıda Selim Sırrı Tarcan'ın Dağların ruhî kudrati adlı bir makalesi ilk yazıyı teşkil ediyor. Bu makalede üstad dağcılık sporlarından bahsediyor ve gençlere bazı tavsiyelerde bulunuyor. Gedizde bunlardan başka Murat III ün pahalılığa karşı bir kanunnamesi adlı tarihi bir makale ile Millî İktisat, millî İstiklâl, „Köy ne bekliyor" Köy tetkikleri ve sağlık öğütleri adlı bir kaç istifadeli yazı da yer almaktadır.

Cemal Sezgin İslâm Ansiklopedisi tercümesi dolayısile yazdığı bir yazıda İslâm âlimlerinin ne şekilde başladığını anlatmaktadır.

Başpınar (GAZİ ANTEP) S. 25 Mart 1941

Başpınarın geçen sayısını incelerken bahsettiğimiz Ömer Asım Aksoy'un Tabirler, Meşhur Sözler, yazısile gece toplantıları, Halk inamlarından beddualar : İstıklâl savaşından hatıralar, Kitabeler adlı yazılar devam etmektedir. Bunlardan başka Antepte son yıllarda yaşayan Lâmî adlı bir şairden bahseden bir tetkik mevcuttur

DRANAZ (Sinop) S. 44 Mart 1941

Ali Ertan'ın Halkevleri başlıklı bir şiiri ile halkevlerinin dokrzuncu yıl dönümü dolayısile verilmiş bir konferans ve Otomobil sesi adlı bir nesir Dıranazın başlıca yazılarıdır. Bu dergi hakkında geçen sayıdaki temennilerimizi hatırlatmayı faydalı görüyoruz.

İNANÇ (Denizli) Mart 1941

Etüt bitaraflığı adlı yazısında Tah-

sin Soygunışık etüt hükûm verme ahlâkından bahsederek bunlara olan ihtiyacımızı belirtmektedir. Halk edebiyatının yeni şiire tesiri adlı yazı devam etmektedir. Bu bahiste mistisizm bakımından mevzu bakımından incelenmektedir.

Tekâmül ve delilleri adlı makalede Dr. Muzaffer Şenyürek tekâmülü tarif ediyor bu husustaki Darvin doktrinine temas ediyor. ve tekâmülün delillerini tetkik ediyor.

Bunlardan başka İnanç'ın bu sayısında Zileli Rifat hakkında bir etüt Tabaklarda Peştamal kuşanma adlı bir folklor tetkiki, Firikya baş pis koposları başlıklı ve devamlı bir tercüme ile birkaç şiir vardır.

Küçük Mendres (Tire) Nisan 1941 S. 6

Tire ökomemisine dair kaymakam Ülken'in yazı devam ediyor. Aydın Oğullarına ait kitabeler adlı Ulvi Yelken'in alâkalı bir tetkiki ile, Tarihi bir Eser Kaybettik, başlığı altında Tire civarında son yağmurlarda yıkılan tarihî bir köprüden bahseden bir yazı, Köylerde Garip Evlenme Âdetleri adlı bir etüd alâka ile okunacak yazıllardır.

Geçen yazımızda bahsettiğimiz Fiat ve Devlet Murakabesi adlı yazı, Karanfile dair maniler devam etmektedir. Ziya Hanhan'ın (Sıla Hastalığı) adlı hikâyesi teknik kusurlarına rağmen sürükleyici bir ifadeye sahiptir. Küçük Mendres'te bunlardan başka 23 Nisan, Zaman ve Rüzgârlar, adlı iki tane de manzume mevcuttur.

Fikirler (İzmir) S. 214 15 Mart 1941

Mustafa Gürkaynak'ın (Vatan Terbiyesi) M. Baha Arıkan'ın (Türklerde Ahlâk Felsefesi) adlı iki yazısile Şakir Candoğan'ın (Bir Vait) adlı hikâyesi, (Kalpten Gelen Dil) başlıklı Türk dilinin yakın tarihine dair bir tetkik, Türk denizciliği hakkında bir tercüme yazı Fikirlerin bu sayısının mündeceratını teşkil ediyor.

Kuduran dünya

(Başı Birinci Sayfada)

Bayrak bize, biz bayrağa sarıldık. Devletin kalbi bir, birliğin kalbi yine bir.

Bakınız cephede nöbet bekliyen Mehmetçik ne kadar, sakin, nekadar âsil duruyor. Tanrının özenerek yarattığı bu sarsılmaz kalb, uçan kalelerin yanında çok daha kuvvetlidir.

Bu Türk kalesinin gözüne bak, dünyayı eritmeğe kâfi gelmez mi ? Granit bukadar katı değildir, Çelik bu gözlerin alevine dayanamaz, erir. İnanıyoruz; dünya yıkılsa bile biz varız, ayaktayız, diriyiz. Bayrak başımızda kan damarlarımızda, bekliyoruz kalplerimizin her darbesi varlığımızı, bütünlüğümüzü haykırıyor.

Bekliyoruz, evet ayakta bekliyoruz.

Yolunuz Açık Olsun

Vehbi Cem Aşkun

Gençler, müsamerenizde bulundum. Kıymetli mesainizin özlü mahsulünü sevinçle seyrederken iftihar duydum, Azda olsa bir hoca sıfatile aranızda bulundum. Heyecanınızı, gayretinizi, çalışma aşkınızı biliyorum. Onun içindirki, sizin Sivas'ı terketmekle duyduğunuz acı karşısında seviniyorum. Siz, sıcak bir ilim yuvasından ayrılıyorsunuz, kederleriniz hisleriniz kadar ulvidir. Biz de. memlekete ve memleketin kültür hayatına «56» gencin daha katılmasıyle bilseniz ne kadar mesuduz . . .

Bundan on bir yıl önce ben de sizin gibi İzmir'i terkettim. İçim binbir ümit ve binbir düşünceyle dolup taşıyordu. Nihayet Merzifon da özlü bir irfan ailesi arasına karıştım. Hâlâ zevkini bir türlü unutamadığım çalışmalarımla yavaş yavaş muhitime faydalı bir unsur olmağa başladım..

Genç meslekdaşlarım, sizi yalnız en az «60» mevcutlu sınıflar değil, gideceğiniz içtimaî bir hayat da bekliyor. Muhit sizin harlı enerjinizden çok faydalanacaktır.

Mesai zamanlarında yurt yavrularını, boş saatlarınızda da yurttaşlarınızı aydınlatacaksınız. Çocuk esirgeme kurumlarında, Halkevlerinde yapacağınız ve başaracağınız büyük işler vardır.

Gençler, bir okulu bitirirken, bir okula da girmiş bulunuyorsunuz. Şimdiye kadar çalışmalarınız ferdî idi. Şimdi ise, temamen içtimaîdir. Okuldaki başarıyı burada da gösterin. Bunun sırrı : Muhite intibak, kültürle her müşkilin yenileceğine inanmaktır. Okuyun, çalışmayı elden bırakmayın. Bu sayede attığınız adımlar hedefe ulaşır, görüş zaviyeniz genişler ve muvaffak olursunuz ; Yolunuz açık olsun . . . .

Yayın Müdürü : Avukat
Ahmet Göze

Yazı işlerine bakan
Vehbi Cem Aşkun